

برکات حرکت جهادی در خدمت صادقانه با تاکید فرهنگ مهدویت

ماندانا بخشی^۱

چکیده

انسان برای رفع نیازهای خود نیازمند تعامل با دیگران است. از این رو در ذات خود موجودی اجتماعی خلق شده است و این ویژگی را به مرور ارتقاء داده و در فرهنگ اجتماعی و جامعه پذیری خود جای داده است. از آنجا که ادیان به خصوص اسلام کامل ترین نمونه برای رشد و سعادت بشر است یکی از بهترین انواع تعامل اجتماعی را خدمت به دیگران معرفی می کند که منجر به بهبود روابط فردی و اجتماعی و در نتیجه سعادت دنیوی و اخروی می شود. خدمت و تلاش صادقانه برای بهبود جامعه در عصر غیبت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از نشانه های ولایت پذیری و تلاش برای ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است که از اصول اساسی در فرهنگ مهدویت است، بنابراین انتخاب افراد خدمتگزار در عصر غیبت اهمیت دو چندان دارد. افرادی که بتوانند با روحیه خستگی ناپذیر و جهادی همراه با بینش دشمن شناسی پر انرژی به جامعه خدمت کنند و به ترویج و تقویت ارزش ها و فرهنگ مهدوی بپردازند. جهاد در فرهنگ مهدویت و خدمت صادقانه برکات فردی و اجتماعی فراوانی دارد که سبب توسعه جامعه و ترویج ارزش های اسلامی می شود. مقاله پیش رو با روش کتابخانه ای توصیفی و تحلیلی با هدف تبیین برکات حرکت جهادی در خدمت صادقانه نگاشته شده، به این نتیجه رسیده است که حرکت جهادی دارای آثار فردی بسیاری از جمله: ایجاد و تقویت هویت دینی، امید به آینده، رسیدن به مقام عبودیت ربوی و رهایی از زیان است. همچنین جهاد در خدمت صادقانه برکات اجتماعی بسیاری از جمله: عزتمندی جامعه، یاری خداوند، پویایی جامعه، رشد جامعه را بیان می کند.

کلید واژه

برکت، خدمت صادقانه، جامعه، جهاد، مهدویت

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه علمیه حضرت معصومه (سلام الله علیها)

مقدمه

در جامعه اسلامی به خصوص جامعه مهدوی خدمت به مردم از مسائل مهم و اساسی است. انتخاب و به کارگیری افراد با روحیه جهادی سبب ایجاد ظرفیت تغییر و نوآوری در جامعه اسلامی می شود که به صورت ویژه در عرصه های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و نظامی نمود پیدا می کند.

از آنجا که انتظار و زمینه سازی ظهور در فرهنگ مهدویت در زمان غیبت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از اهمیت ویژه ای برخوردار است، در فرهنگ مهدویت حرکت جهادی به معنای تشخیص درست عرصه جهاد و تلاش برای هدف گیری دشمن در راستای خدمت صادقانه همراه با فداکاری اخلاص و خدمت به خلق خدا است. بنابراین حرکت جهادی به عنوان یک رویکرد اساسی در تقویت جامعه و خدمت به آن می تواند برکات فراوان به همراه داشته باشد، بنابراین لازم و ضروری است که در این زمینه پژوهش صورت گیرد تا نقش حرکت جهادی در خدمت صادقانه با تاکید بر فرهنگ مهدویت تبیین شود، چراکه افراد با روحیه جهادی می توانند الگویی برای دیگران باشند و آنها را به سمت خدمت به جامعه سوق دهند و از این طریق به سعادت جامعه و تحقق ارزش های اسلامی کمک شود.

تا کنون پژوهش هایی در رابطه با حرکت جهادی صورت گرفته است اما هیچ کدام به صورت مجزا به مسئله «خدمت صادقانه» و «فرهنگ مهدویت» نپرداخته اند.

از جمله این آثار میتوان موارد ذیل اشاره کرد:

کتاب جهاد جبهه سازی، سلسله سخنرانیهای نوشته عبدالحسین خسروپناه است و نشر معارف آن را در سال ۱۴۰۲ منتشر کرده است. کتاب در سه بخش به بیان ضرورت زندگی جهادی، موضوع جنگ شناختی و جبهه سازی می پردازد.

کتاب مدیریت جهادی و تاثیر آن بر الگوی پیشرفت نوشته عباس انصاری تبار است و انتشارات مرسل آن را در سال ۱۳۹۵ هجری شمسی منتشر کرده است. این کتاب در راستای ترویج و ترسیم اندیشه های مقام معظم رهبری (مدظله) در زمینه مدیریت جهادی، حرکت و جهش علمی به سوی اهداف متعالی اسلام و انقلاب نگاشته شده است.

مقاله بررسی سبک مدیریت جهادی با تمرکز بر نقش جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی نوشته حاتمی، علی در کنفرانس بین المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی

در مقاله مدیریت جهادی عنوانی برآمده از فرهنگ جهادی، و بیانگر مدیریت بر مبنای ارزشهای اسلامی و الهی است.

مقاله تبیین و تحلیل دیدگاه آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدظله‌العالی) پیرامون جهاد کبیر نوشته فاطمه صحرائیان کارشناسی ارشد علوم اجتماعی، دانشکده غیرانتفاعی رفاه، تهران چکیده جهاد کبیر به معنای اطاعت نکردن از کفار و مشرکان، دستوری الهی بر پیامبر اکرم (ص) است که در فضای مکه برای مقابله با مشرکان صادر شده است می پردازد.

کتاب جهاد سید مرتضی مطهری (۱۳۹۳) حاصل چهار جلسه سخنرانی استاد شهید مطهری با بحث کلی پیرامون مفاد و مضمون آیه 29 از سوره توبه است که به لزوم نبرد مسلمانان با بعضی از اهل کتاب که خصوصیات آنها در آیه مبارکه آمده است تصریح دارد.

کتاب زندگی به سبک جهادی محمد تاجیک رستمی (۱۳۹۳) بیانات رهبر انقلاب در رابطه با جهاد و زندگی جهادی است که در شش فصل به بازشناسی مجموعه بیانات ایشان در حوزه‌هایی نظیر خانواده، دانشگاه، حوزه‌های علمیه و... در سال‌های پس از انقلاب تا سال 1393 پرداخته است.

مقاله مدیریت جهادی در آیین‌های اندیشه آیت‌الله‌العظمی سید علی خامنه‌ای (مدظله) نوشته خدیجه فیروزآبادی (۱۴۰۳) در این نوشتار مولفه‌هایی برای مدیر جهادی از بیانات مقام معظم رهبری استخراج گردیده است: ۱- توکل به خدا- ۲- خودباوری و اعتماد به نفس ۳- دشمن‌شناسی ۴- دوری از اختلافات- ۵- کارآمدی- ۶- استفاده از امکانات و ظرفیتهای ۷. نگاه نقادانه- ۸- حرکت مبتنی بر علم و درایت- ۹. همت همراه با انگیزه خدمت- ۱۰- حضور مردمی عزم ملی

مقاله تبیین آموزه‌های جهادی قرآنی مؤثر بر روحیه‌ی جهادی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی نوشته غلامعلی رشید و محمد ادریسیان (۱۳۹۷) بیان می‌کند: «بیشترین درصد تأثیر را از میان مصادیق جهاد فی سبیل الله در آیات قرآن کریم بر ارتقاء روحیه‌ی جهادی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی شاخص جهاد برای یاری کردن دین خدا با درصد تأثیر 96.4 داشته و مصادیق جهاد با کفر و نفاق و جهاد با استکبار، طاغوت و اولیای شیطان، در مرتبه‌ی بعدی به لحاظ میزان تأثیر قرار گرفته‌اند.»

وجه تمایز مقاله پیش رو با سایر مقالات این است که برکات حرکت جهادی را به عنوان خدمتگزاری در فرهنگ مهدوی بررسی می‌کند.

سوال اصلی مقاله این است که با توجه به فرهنگ مهدویت برکات حرکت جهادی خدمت صادقانه چیست؟ در راستای پاسخ به این سوال برخی از آثار فردی حرکت جهادی شامل: ایجاد و تقویت هویت دینی، امید به آینده، رسیدن به مقام عبودیت ربوی، رهایی از زیان سپس برخی از آثار اجتماعی حرکت جهادی شامل: عزتمندی جامعه، یاری خداوند، پویایی جامعه، رشد جامعه پرداخته شده است.

۱. آثار فردی جهاد

حرکت جهادی در شخصیت و روحیه فرد آثار بسیاری خواهد داشت که این آثار فردی می تواند در زمینه مختلف به ویژه فرهنگ مهدویت نمود پیدا کند و فرد را به بالاترین درجات کمال و انسانیت برساند که از جمله این آثار میتوان ایجاد و تقویت هویت دینی، امید به آینده، رسیدن به مقام عبودیت ربوی، رهایی از زیان را بیان کرد.

1,1. ایجاد و تقویت هویت دینی

قدم گذاشتن در راه جهاد سبب می شود فرد در جریان حرکت به نقاط قوت و ضعف خود دست یابد و آنها را با باورها و نظام دینی خود که بخشی جدا ناشدنی از فطرت انسان است تطابق دهد و یا اصلاح و تقویت کند و در راستای اهداف دینی خود آنها را به کار گیرد و در راه جهاد با نفس پیروز هم باشد.

یکی از آثار فردی مورد تاکید در فرهنگ مهدویت تقویت هویت دینی است تا فرد به آگاهی و بینش کامل تری از دین دست پیدا کند تا سبب تحکیم بنیان های فکری و اعتقادی فرد شود.

خداوند در قرآن بیان می دارد که دینی که برای انسان فرستاده مطابق با فطرت انسان است و می فرماید:

«فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ»^۱

پس تو مستقیم روی به جانب آیین پاک اسلام آور در حالی که از همه کیشها روی به خدا آری، و پیوسته از طریقه دین خدا که فطرت خلق را بر آن آفریده است پیروی کن که هیچ

تغییری در خلقت خدا نباید داد، این است آیین استوار حق، و لیکن اکثر مردم از حقیقت آن آگاه نیستند.

فطرت جهت گیری خاصی دارد ولی انسان است که با هدایت خداوند و تلاش خود آن را کامل می کند و به فعلیت می رساند.

کسانی که در راه خدا جهاد می کنند و به این راه ایمان دارند و در آن حرکت می کنند مورد هدایت پروردگار قرار می گیرند.

«نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَأَهُم بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْنَةٌ آمَنُوا بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى»¹

قصه آنان را بر تو به درستی حکایت خواهیم کرد. آنها جوانمردانی بودند که به خدای خود ایمان آوردند و ما بر مقام ایمان و هدایتشان بیفزودیم.

ایمان، هویت دینی و تلاش برای دست یابی به آنها از هم جدایی ناپذیرند به طوری که کاهلی در هریک سبب نقص در دیگری می شود.

رسول الله(ص): «الایمان فی عشرة: المعرفة والطاعة و اعلم والعمل والورع والاجتهاد والصبر والیقین والرضا والتسلیم، فایها فقد صاحبه بطل نظامه.»²

پیامبر اکرم (ص): ایمان در ده چیز است: شناخت، فرمانبری از خدا، علم، عمل، پاکدامنی، سخت کوشی، شکیبایی، یقین، خشنودی و تسلیم در برابر خدا. هر یک از این ده رکن کم شود، رشته ایمان از هم پاشیده می شود.

در فرهنگ مهدویت انتظار به معنای حرکت و تهیه ملزومات فرج است همانگونه که حضرت آقا می فرمایند: «انتظار به معنای این است که ما باید خود را برای سربازی امام زمان (عج) آماده کنیم ... سربازی منجی بزرگی که می خواهد با تمام مراکز قدرت و فساد بین المللی مبارزه کند، احتیاج به خودسازی و آگاهی و روشن بینی دارد ... ما نباید فکر کنیم که چون امام زمان (عج) خواهد آمد و دنیا را پر از عدل و داد خواهد کرد، امروز وظیفه ای نداریم؛ نه، بعکس، ما امروز وظیفه داریم در آن جهت حرکت کنیم تا برای ظهور آن بزرگوار آماده شویم. اعتقاد به امام زمان به معنای گوشه گیری نیست امروز اگر ما می بینیم در هر نقطه ای دنیا ظلم و بی عدالتی و تبعیض و زورگویی وجود دارد، این ها همان چیزهایی است که امام زمان برای مبارزه با آن ها می آید. اگر ما سرباز امام زمانیم، باید خود را برای مبارزه با این ها آماده کنیم.»³

¹ کهف: 13.

² مجلسی، بحار الانوار ج 28، ص 175.

³ بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم به مناسبت نیمه ی شعبان در مصلا ی تهران، ۱۳۸۱/۷/۳۰

حیات جامعه منتظر در گرو امید و اندیشه مهدویت است و در تمام طول مسیر با ناامیدی مبارزه می کند، شهید مطهری در این باره می فرماید: «مردم مومن به عنایت الهی، هرگز و در هیچ شرایطی امید خویش را از دست نمی دهند و تسلیم یأس و ناامیدی و بیهوده گری نمی گردند.»^۱

فرهنگ مهدویت به عنوان فرهنگی پویا متأثر از روح امیدواری است که به واسطه انتظار فرج شیعه را در طول زمان برای مقاومت پرورش می دهد و از نابودی نجات می دهد. در کتاب الفبای مهدویت آمده: «فلسفه انتظار، مانند یک عامل و ماده حیاتی مهم، در تمام ادیان آسمانی وجود داشته و رمز بقا و موجودیت آنان بوده است و اکنون هم از عوامل بقای جامعه مسلمانان است.»^۲

انتظار عامل سرزندگی، حرکت و پویایی و مبارزه با ناامیدی است. در هر حال انتظار چراغی در جان آدمی است که هرچه پرفروغ تر باشد تحرک و پویایی او نیز بیشتر است که جامعه را از افسردگی و خمودگی دور نگه می دارد.

در کتاب معرفت امام زمان (عج) و تکلیف منتظران آمده:

«با توجه به اهمیت و نقش اساسی امید به آینده و انتظار فرج در زندگی انسان ها مکتب اسلام تلاش نموده است با تقویت این روحیه، تلاش و سرزندگی جوامع اسلامی و مسلمانان را به نهایت درجه خود رسانده و آن ها را در هر زمان پویا و پایدار نگه دارد.»^۳

۴,۲. رشد جامعه

در جامعه ای با رویکرد جهادی تعاملات و همکاری ها براساس حسن نیت و خدمت صادقانه برای بهبود هرچه بهتر اوضاع و رسیدن به اهداف والا در جهت دستور خداوند صورت می گیرد. «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى»^۴

و باید با یکدیگر در نیکوکاری و تقوا کمک کنید.

در جامعه مهدوی که سرشار از ارزش های والا است. هدف، آراسته شدن همه افراد جامعه به این ارزش هاست که موجب رشد همه جانبه جامعه گردد «تکیه بر ارزش های مشترک می تواند پیوند ذهنی میان افراد را تقویت کند. بنابراین عملاً در جوامعی که افراد دارای پیوند

^۱مطهری، قیام و انقلاب مهدی (ع)، ص ۱۴

^۲تونه ای، فرهنگ الفبای مهدویت، ص ۵۴۶.

^۳ شفیعی سروستانی، معرفت امام زمان (عج) و تکلیف منتظران ص ۱۱۵.

^۴ مائده: ۲.

ذهنی با یکدیگر باشند، اصل وفاداری از جایگاه ویژه ای برخوردار است و به همان میزان انسجام قوت بیشتری می گیرد.^۱

هنگامی که اهداف در ذهن مردم جامعه به صورت ملکه درآید و اتحاد و انسجام در جامعه شکل گیرد قدرت تفکر افراد ارتقا می یابد در نتیجه راه کارهای خلاقانه و رویکرد های جدید در جامعه پدیدار می شود. « به عقیده متخصصان هر چه قدرت تفکر افراد بالاتر باشد، احتمال بروز نو اندیشی و نو آوری در ذهن آن ها بیشتر میشود »^۲

منتظر پیش می رود و مطمئن است که این پیشروی حتی با مرگ او نیز به هدر نرفته و منجر به رشد جامعه می شود. «انتظار است که عالیتین انگیزه سوق بشر به راه کمال ورشد تعالی است»^۳

جامعه منتظر با نیکویی و پرهیزکاری برای آینده تلاش می کند و سرانجام همه این انتظارات ظهور منجی و رشد و سعادت است.

امام صادق (علیه السلام) : «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لْيَعْمَلْ بِالْوَرَعِ»^۴
امام صادق (علیه السلام) : هر کس خوش دارد از یاران امام مهدی (علیه السلام) باشد، باید منتظر باشد و پارسایی پیشه کند.

برای پیروزی در عرصه جهاد باید راه های شکست را شناخت که در سخن امام علی (علیه السلام) برای ما بیان شده: «اولین چیزی که در جهاد از آن شکست می خورید، جهاد با دست هایتان است، بعد با زبان هایتان، سپس با دلهایتان، پس آنکه با دلش خوبی را نشناسد و با بدی ها به مبارزه برنخیزد، قلبش واژگونه می شود و امور او زیر و رو می شود»^۵.

نتیجه گیری

^۱ محرابی، بررسی و تبیین مولفه های انسجام ملی ، ص ۳۷.

^۲ کردی؛ نصابی، مبانی نو اندیشی نوآوری و خلاقیت ، ص ۶۵.

^۳ خلجی، تشیع و انتظار، ص ۵۷.

^۴ نعمانی، الغیبه ، ، ص ۲۰۰.

^۵ نهج البلاغه، حکمت ۳۷۵.

بیان برکات حرکت جهادی در خدمت صادقانه با تأکید فرهنگ مهدویت از اهمیت ویژه ای در عصر غیبت برای تشویق و ترغیب جهانیان به مسئله منجی و امیدواری و حرکت و تلاش برای ظهور منجی است.

اصل ضرورت جهاد و آثار فراوان آن در ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی انسان ها غیر قابل انکار است و در عینیت جامعه نیز به روشنی قابل مشاهده است.

امید و اعتقاد به مهدویت زمینه ساز حرکت جهادی است که در بستر خدمت صادقانه برای جامعه نمود پیدا می کند که با دمیدن روح امیدواری و حرکت جهادی موثرترین استراتژی برای خنثی سازی حربه های دشمنان است که جهان را برای آینده ای بهتر محیا می سازد.

جهاد ابتدا مبارزه با نفس است که در اثر این مبارزه در جان آدمی و محیط پیرامون او غیر قابل انکار است فرد جهادگر که در میدان مبارزه با خود قدم می گذارد به امیدی دست می یابد که اراده و پشتکار فرد را چندین برابر افزایش می دهد و خود را در یک هویت دینی والایی می یابد که سبب تقویت هرچه بیشتر شخصیت انسانی و معنوی او می شود، با این خود شناسی به تدریج همه افکار و اعمال و رفتارش را برای خداوند خالص می کند و به مقام عبودیت ربوی دست می یابد و یقیناً چنین فردی از خسران و زیان محفوظ است و حتی مرگ در این راه برای او سعادت است.

از جمله آثار حضور افراد جهادگر در یک جامعه تبدیل شدن جامعه به یک جامعه جهادی است. در این جامعه امیدواری و خستگی ناپذیری و خدمت صادقانه سبب پویایی هرچه بیشتر جامعه و رشد جامعه در عرصه های مختلف از جمله عرصه های علمی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و سیاسی می گردد، در چنین جامعه ای که افکار یک دست و دشمن شناس است یاری خداوند نیز با مردم همراه می گردد و عزتمندی جامعه را به همراه می آورد.

منابع

***قرآن**

* نهج البلاغه

1. انصاری تبار، عباس، مدیریت جهادی و تاثیر آن بر الگوی پیشرفت، مرسل، ۱۳۹۵.ه.ش
2. تفسیر نور، محسن قرائتی، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، 1383 ش، چاپ یازدهم
3. تونه ای، مجتبی، فرهنگ الفبای مهدویت (موعودنامه)، چاپ دهم، قم، میراث ماندگار
4. حاتمی، علی، بررسی سبک مدیریت جهادی با تمرکز بر نقش جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب
5. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، دارالحیا التراث العربی، بیروت
6. حمزه علی وحیدی منش، اهداف جهاد در اسلام، معرفت 102، ش 15 (۱۳۸۵)
7. خسرو پناه، عبدالحسین، جهاد جبهه سازی، نشر معارف، ۱۴۰۲.ه.ش
8. خلجی، محمد تقی، تشیع و انتظار، چاپ هفتم، قم، میثم تمار
9. دستغیب. سید عبدالحسین، گناهان کبیره، ج ۱-۲، چاپ سیزدهم، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه ی مدرسین حوزه علمیه ی قم. ۱۳۷۹.ه.ش
10. شفیعی سروستانی، ابراهیم، معرفت امام زمان (عج) و تکلیف منتظران، تهران، موعود نصر
11. الشیخ الكلینی، الکافی، غفاری علی اکبر و آخوندی، محمد، تهران، دار الکتب الإسلامیة، 1407 ق
12. صحرائیان، فاطمه، تبیین و تحلیل دیدگاه آیت الله العظمی خامنه ای (مدظله تعالی) پیرامون جهاد اکبر، تهران، دانشگاه غیر چانتفاعی رفاه، مجله پژوه نامه فقه و علوم اسلامی، ۱۴۰۱
13. صیاد شیرازی، علی. ناگفته های جنگ - خاطرات سپهبد شهید علی صیاد شیرازی - انتشارات سوره - چاپ یازدهم -
14. کردی، نصابی، عبدالرضا، معصومه، مبانی نواندیشی، نوآوری و خلاقیت، تهران، موسسه کوروش، ۱۳۸۶.ه.ش
15. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، قم، چاپخانه دفتر تبلیغات، ۱۳۸۸
16. محرابی، علیرضا، بررسی و تبیین مبانی و مولفه های انسجام ملی، تهران، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک ۱۳۸۷.ه.ش

17. محمدی ری شهری، محمد، منتخب میزان الحکمه، ج ۱، ترجمه محمدرضا شیخی، تلخیص سید حمید حسینی، چاپ سوم، قم، دارالحديث، ۱۳۸۱. ش
18. مرتضی مطهری، جهاد، ج 1، تهران - ایران: انتشارات صدرا، (بی تا)
19. مطهری، مرتضی، قیام و انقلاب مهدی (عج) از دیدگاه (فلسفه تاریخ و مقاله شهید)، تهران، صدرا، ۱۳۷۳، چاپ سی و هشتم
20. النعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبه النعمانی، محقق غفاری، علی اکبر، نشر صدوق، تهران، ۱۳۹۷ ق
21. همایش: کنفرانس بین المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی «مجموعه مقالات ششمین کنفرانس بین المللی مدیریت، گردشگری و تکنولوژی»

KHAMENEI.IR.22